

Posibilitatea confiscării speciale a banilor dați cu dobândă, ca îndeletnicire, respectiv a dobânzii obținute prin săvârșirea infracțiunii de camătă. Opinie privind problema de drept ce face obiectul dosarului nr. 2770/1/2023 aflat pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție privind dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală

The possibility of special confiscation of money given with interest, as a business, respectively of the interest obtained by committing the crime of usury. Opinion on the question of law raised in the file no. 2770/1/2023 of the High Court of Cassation and Justice – Panel for Preliminary Ruling in criminal matters

**Conf. univ. dr. Andra-Roxana Trandafir
Drd. Ionuț-Gabriel Vișinescu**
Facultatea de Drept, Universitatea din București

ABSTRACT

The paper analyses the applicable legal provisions regarding the special confiscation in the case of committing the offense of usury, provided by art. 351 of the Romanian Criminal Code. Specifically, through a question addressed to the High Court of Cassation and Justice in the procedure provided by art. 475 et seq. of the Romanian Criminal Code (preliminary ruling in criminal matters), the highest jurisdiction in Romania was asked to rule on the possibility of special confiscation of money given with interest, as a business, under art. 112 para. (1) lit. b) of the Criminal Code, respectively of the interest obtained by committing the offense of usury, provided by art. 351 of the Criminal Code, based on art. 112 para. (1) lit. e) of the Criminal Code. In essence, we will argue that the object of special confiscation can consist only in the amount of money representing the interest obtained by committing the offense of usury, and not in the amount of money given with interest, as a business.

KEYWORDS: special confiscation; usury; interest; assets used for the perpetration of criminal offences; preliminary ruling in criminal matters.

REZUMAT

Articolul analizează dispozițiile legale incidente privind confiscarea specială în cazul săvârșirii infracțiunii de camătă, prevăzută de art. 351 C.pen. În concret, printr-o întrebare adresată Înaltei Curți de Casație și Justiție în procedura prevăzută de art. 475 și urm. C.proc.pen., s-a ridicat problema posibilității confiscării speciale a banilor dați cu dobândă, ca îndeletnicire, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. b) C.pen, respectiv a dobânzii obținute prin săvârșirea infracțiunii de camătă, prevăzută de art. 351 Cod penal, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. e) C.pen. În esență, autorii ajung la concluzia că obiectul confiscării speciale îl poate face exclusiv suma de bani reprezentând dobânda obținută prin săvârșirea infracțiunii de camătă, iar nu și suma de bani dată cu dobândă, ca îndeletnicire.

CUVINTE CHEIE: confiscare specială; camătă; dobândă; bun folosit; dezlegarea unei chestiuni de drept.

CUPRINS

I. Noțiunea de „bun” în legislația penală	11
II. Noțiunea de „bun folosit” în sensul art. 112 alin. (1) lit. b) cod penal	12
III. Infracțiunea de camătă (art. 351 C.pen.)	12
IV. Confiscarea specială în cazul infracțiunii de camătă	14
V. Concluzie	16

Prin adresa emisă în Dosarul nr. 2770/1/2023 la data de 23 noiembrie 2023, transmisă Facultății de Drept a Universității din București, Înalta Curte de Casație și Justiție a solicitat sprijinul Facultății de Drept pentru soluționarea unei sesizări prealabile adresate Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cauză ce a fost înregistrată sub nr. 2770/1/2023. Sprijinul astfel solicitat Facultății de Drept pentru dezlegarea chestiunii de drept în această cauză a constat în transmiterea unei opinii a specialiștilor din cadrul Facultății cu privire la problema de drept în discuție, în temeiul dispozițiilor art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală; opinia a fost transmisă instanței supreme la data de 14 decembrie 2023, argumentele urmând a fi dezvoltate în prezentul material¹.

Chestiunea de drept supusă spre soluționare Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în cauza înregistrată sub nr. 2770/1/2023 a privit posibilitatea confiscării speciale a banilor dați cu dobândă, ca îndeletnicire, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. b) Cod penal, respectiv a dobânzii obținute prin săvârșirea infracțiunii de camătă, prevăzută de art. 351 Cod penal, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. e) Cod penal.

Astfel, **fără a face referire la admisibilitatea sesizării, întrucât nu face obiectul prezentei analize**, vom prezenta, în cele ce urmează, câteva argumente care, în opinia noastră, dau o rezolvare acestei probleme de drept. Precizăm că, în ciuda modalității de adresare a întrebării de către instanța de trimitere, nu există dubii în privința confiscării dobânzii efectiv percepute și obținute, potrivit art. 112 alin. (1) lit. e) C. pen., astfel că vom analiza în cele ce urmează, noțiunea de „bun” în sensul legii penale (I), precum și pe cea de „bun folosit la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală” (II), pentru ca, examinând conținutul constitutiv al infracțiunii de camătă (III), să tragem concluziile necesare privind confiscarea sumelor de bani acordate cu titlu de împrumut (IV).

I. NOȚIUNEA DE „BUN” ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ

Din punct de vedere istoric, se remarcă o diferență la nivel lexical între Codul penal din 1969 și actualul Cod penal ce constă în aceea că vechiul Cod penal, înainte de modificarea adusă prin Legea nr. 278/2006² **pentru modificarea și completarea** Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, avea în vedere în materie de confiscare specială „lucrurile”, iar actualul Cod penal are în vedere „bunurile”.

În lipsa unei definiții legale în legislația penală, în doctrina penală a vechiului Cod, pentru definirea „lucrului” se făcea trimitere la doctrina civilă, care considera lucru „*orice bun în privința căruia pot exista drepturi și obligații patrimoniale, orice element al unei persoane, orice valoare economică susceptibilă de apropiatare sub forma dreptului patrimonial*”³. În același sens era și practica judiciară, potrivit căreia prin „lucruri” supuse confiscării se înțeleg nu numai obiectele anume determinate, *ci și sumele de bani sau oricare alte valori ce se dau în vreuna din situațiile prevăzute în textul de lege*⁴. Codul civil din 1864 utiliza atât noțiunea de „bunuri”, cât și noțiunea de „lucruri”. Odată cu intrarea în vigoare a actualului Cod civil, s-a reglementat expres noțiunea de *bun* în art. 535 Cod civil, ca fiind *lucrul corporal sau necorporal, care constituie obiectul unui drept patrimonial*⁵.

Trebuie reținut și că prin Decizia de îndrumare nr. 3/1973 a Tribunalului Suprem, s-a arătat că prin noțiunea de „lucru” trebuie să se înțeleagă nu doar obiectele anume determinate, ci și sumele de bani și orice alte valori care au servit ori au fost destinate să servească la săvârșirea infracțiunii, arătându-se că legiuitorul a dat acestei noțiuni semnificația pe care ea o are în dreptul civil și anume de valori patrimoniale în genere. Urmează a considera că între noțiunea de „lucru” și noțiunea de „bun”, din punctul de vedere al reglementării penale, nu există nicio deosebire. Astfel, deși la prima vedere, nu orice „lucru” este „bun”, prin interpretarea dată de Tribunalul Suprem, în sens penal, „*orice lucru*” este „bun”, adică este un obiect al unui drept patrimonial.

Având în vedere cele expuse, considerăm că nu există nicio diferență față de vechea legislație în privința

1 Menționăm și că, la data transmiterii prezentului material spre publicare, Înalta Curte de Casație și Justiție nu pronunțase încă o decizie în dosar, amânând soluționarea acestuia succesiv la 4 și 21 martie 2024.

2 Publicată în M. Of. nr. 601 din 12 iulie 2006.

3 A se vedea Gh. Beleiu, *Drept civil român*, Ed. Șansa, București, 1992, p. 86.

4 A se vedea C.A. Iași, s. pen., dec. nr. 768/1999, în *Buletinul Jurisprudenței*, p. 66.

5 A se vedea G. Boroi, C. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 74.

sensului termenilor, modificarea reprezentând doar o corelare a dispozițiilor penale generale cu cele penale speciale, respectiv cu cele civile și constituționale, „bunul” fiind *sinonim* din punct de vedere penal cu „lucrul”. Din aceste motive, noțiunea se bucură de o continuitate de reglementare.

II. NOȚIUNEA DE „BUN FOLOSIT” ÎN SENSUL ART. 112 ALIN. (1) LIT. B) COD PENAL

Anterior modificării legislative a Codului penal din 1969, legea permitea confiscarea lucrurilor care „au servit sau au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, dacă sunt ale infractorului”. Or, prin modificarea Codului penal din anul 2006 a operat o extindere⁶ a categoriei de bunuri folosite efectiv la săvârșirea faptei în sensul că sunt avute în vedere bunurile folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală (și nejustificată), iar nu doar cele folosite la săvârșirea unei infracțiuni. Mai mult decât atât, legiuitorul a folosit sintagma „în orice mod”, putând fi confiscate astfel bunurile folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, indiferent dacă au fost sau nu determinante pentru producerea urmării imediate și indiferent de modalitatea de folosire (dacă au fost folosite într-un mod propriu scopului lor sau nu). Pe de altă parte, în mod întemeiat a fost criticată în doctrină⁷ restrângerea categoriei de bunuri sub aspectul celor destinate a fi folosite la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală. Prin urmare, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 278/2006 aceste bunuri nu s-au mai găsit reglementate în categoria de la lit. b) a art. 118 din Codul penal din 1969.

Actualul Cod penal a remediat această problemă, adăugând în categoria bunurilor de la lit. b) a art. 112 Cod penal și bunurile „destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală”. Expunerea de motive a Codului penal a relevat că distincția dintre bunuri folosite și bunuri destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală poate fi evidențiată atât din punct de vedere obiectiv, cât și din punct de vedere subiectiv, fiind necesară confiscarea și acelor bunuri care nu au apucat să fie încă efectiv folosite la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, dar care erau destinate acestui scop.

Bunul folosit la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală presupune ca acesta să fi înlesnit făptuitorului săvârșirea faptei, să îi fi servit făptuitorului la săvârșirea elementului material prevăzut de norma incriminatoare. De asemenea, trebuie remarcat că menținerea în textul de lege a noțiunii „bunurile care au fost folosite, în orice mod” contribuie la interpretarea potrivit căreia această categorie de bunuri trebuie să fie una largă, neavând relevanță astfel dacă bunul folosit a fost unul determinant sau nu pentru producerea urmării imediate.

În schimb, se observă că există infracțiuni care presupun, prin natura lor, folosirea unui anumit bun, acestea neputându-se săvârși în lipsa folosirii aceluși bun, care este unica modalitate prin care se poate comite fapta. Subliniem că **nu este vorba de infracțiuni care se pot comite, eventual, prin folosirea anumitor bunuri** (ex. omorul se poate comite prin folosirea unui cuțit, dar tot omor va fi și dacă făptuitorul sugrumă victima), ci numai de acelea care, în mod inerent, implică folosirea unui anumit bun sau unei categorii specifice de bunuri.

Numai în acest context se ridică problema, dacă și aceste bunuri, absolut indispensabile săvârșirii infracțiunii, intră în categoria de bunuri prevăzute de art. 112 alin. (1) lit. b) Cod penal. Ar intra aici, de pildă, vehiculul la care se referă infracțiunile contra siguranței pe drumurile publice prevăzute de art. 334-336 C.pen., banii/bunurile care se dau cu titlu de împrumut în cazul infracțiunii de exploatare patrimonială a unei persoane vulnerabile (art. 247 C.pen.), uzul de armă fără drept (art. 343 C.pen.) etc.

Un astfel de exemplu este reprezentat și de infracțiunea de camătă, prevăzută de art. 351 Cod penal, al cărei conținut va fi analizat în cele ce urmează.

III. INFRACTIUNEA DE CAMĂTĂ (ART. 351 C.PEN.)

Infracțiunea de camătă a fost reglementată în mod relativ similar în Codul penal din 1969 la art. 295 lit. d), având denumirea de „speculă”, fiind ulterior abrogată prin Legea nr. 12/1990⁸. Fapta a fost din nou

⁶ A se vedea D. Nițu, *Modificările aduse în materia confiscării de prevederile Legii nr. 278/2006*, în *Caiete de Drept penal*, nr. 3/2006, p. 44 – opinia este valoroasă pentru diferența dintre legislația anterioară Legii nr. 278/2006 și legislația modificată de această lege prin raportare la restul dispozițiilor Codului penal din 1969.

⁷ Idem, p. 45.

⁸ Legea nr. 12/1990 privind protejarea populației împotriva unor activități de producție, comerț sau prestări de servicii

incriminată prin Legea nr. 216/2011⁹. Potrivit art. 2 și 3 al acestei legi: „**Art. 2.** În înțelesul prezentei legi, termenii de mai jos au următoarea semnificație: **a)** camătă – dobândă pe care o ia cămătarul pentru sumele date cu împrumut; **b)** cămătar – persoană fizică ce dă împrumuturi bănești în schimbul unei camete. **Art. 3. (1)** Darea de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către o persoană neautorizată constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani. **(2)** Sumele de bani obținute prin săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (1) se confiscă.”

Legea a reglementat activitatea de cămătărie până la intrarea în vigoare, la 1 februarie 2014, a Codului penal, astfel cum rezultă și din art. 4 din cuprinsul acesteia¹⁰. Cu toate acestea, definiția noțiunii de „camătă” rămâne valabilă și ulterior acestei date.

Art. 351 C.pen. preia reglementarea conținută în art. 3 alin. (1) sus-menționat. Cu privire la alin. (2), doctrina a arătat că dispozițiile respective nu au mai fost preluate, întrucât s-ar fi suprapus cu norma generală – art. 112 alin. (1) lit. e) C.pen.¹¹

Astfel conturată infracțiunea și urmărindu-i istoricul legislativ, se constată că legea penală nu sancționează, în realitate, nici darea de bani (aceasta putând fi legală – ex. o donație), nici darea de bani cu dobândă (de asemenea, aceasta putând fi legală – ex. un împrumut ocazional cu dobândă între prieteni), nici darea de bani cu dobândă ca îndeletnicire (pentru aceleași motive – ex. activitatea instituțiilor de credit) și nici măcar darea de bani (ca îndeletnicire) efectuată de o persoană neautorizată (și aceasta putând fi legală – ex. o persoană decide să facă acte de caritate împrumutând mai mulți cunoscuți, fără să perceapă vreo dobândă). **Ceea ce este deci periculos nu este darea de bani** chiar în contextul prevăzut de textul de lege (ca îndeletnicire, de o persoană neautorizată), ci stabilirea dobânzii¹².

Din acest motiv, indiferent de redactarea textului din Codul penal, se observă că **elementul material constă în stabilirea de dobândă** cu ocazia dării de bani, ca îndeletnicire, de o persoană neautorizată. Avem în vedere faptul că elementul material este conduita incriminată care este **specifică acelei infracțiuni** (de pildă, producerea unei pagube intervine și în cazul infracțiunii de înșelăciune prevăzută de art. 244 C.pen., dar ea nici nu ar putea fi element material, indiferent cum ar fi redactat textul, întrucât specific infracțiunii – „a înșela” – este inducerea în eroare, nu producerea unei pagube, care este element material în cazul gestiunii frauduloase, de pildă). Or, dacă infracțiunea se numește „camătă”, iar definiția conținută în art. 2 lit. a) din Legea nr. 216/2011 pune accentul pe dobândă (camăta = dobândă), iar nu pe darea efectivă de bani, înseamnă că ceea ce legiuitorul interzice este stabilirea dobânzii, nu darea de bani.

Pentru consumarea infracțiunii nu este necesar însă ca dobânda să fie încasată (percepută); va exista camătă, în sensul art. 351 C.pen., din momentul încheierii mai multor contracte de împrumut¹³ – care arată îndeletnicirea – în care părțile se înțeleg cu privire la perceperea unei dobânzi. Desigur, de regulă, în practică, infracțiunea s-a reținut atunci când sumele de bani au fost și restituite, cel puțin parțial (ceea ce se leagă de noțiunea de **îndeletnicire**), dar nu este exclusă existența infracțiunii chiar în absența oricărei restituiri¹⁴.

ilicite, republicată în M.Of. nr. 121 din 18 februarie 2018, în prezent abrogată.

⁹ Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie, publicată în M.Of. nr. 827 din 22 noiembrie 2011.

¹⁰ „Art. 4. Prezenta lege reglementează interzicerea activității de cămătărie până la intrarea în vigoare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009.”

¹¹ A se vedea G. Bodoroncea, în G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.M. Vasile, G. Zlati, *Codul penal. Comentariu pe articole*, ed. 3, Ed. C.H. Beck, București, 2020, p. 1637.

¹² În acest sens este și opinia judecătorului raportor cu ocazia soluționării unui recurs în interesul legii privind infracțiunea de camătă, respins ca inadmisibil prin Decizia nr. 26/2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secțiunile Unite, „în privința momentului consumării infracțiunii s-a considerat că acesta este cel în care s-au săvârșit suficiente acte de dare de bani cu dobândă, din care să rezulte îndeletnicirea, iar epuizarea activității infracționale are loc la momentul ultimului act de executare de acest fel, fiind indiferent sub acest aspect momentul încasării efective a dobânzilor, importantă fiind doar activitatea de remitere de bani cu titlu de împrumut însoțită de pretinderea dobânzilor aferente sumei de bani împrumutate.”

¹³ Potrivit art. 2158 alin. (1) coroborat cu art. 1174 alin. (4) C.civ., contractul de împrumut este un contract real, care se încheie în momentul remiterii efective a sumelor de bani.

¹⁴ Pentru opiniile exprimate în legătură cu această problemă mai ales în contextul aplicării legii penale în timp în perioada 1990-2011, care au condus și la promovarea recursului în interesul legii sus-menționat, a se vedea G. Bodoroncea, *loc. cit.*, p. 1644 și urm.

Din acest punct de vedere, infracțiunea se aseamănă cu cea prevăzută de art. 247 C.pen.¹⁵ Nici potrivit acestui text de lege nu se sancționează acordarea de împrumuturi, ci împrejurarea că autorul determină persoana vulnerabilă să constituie sau să transmită, pentru sine sau pentru altul, un drept real ori de creanță de valoare vădit disproportionată față de această prestație. Altfel spus, pericolul nu este dat de acordarea de împrumuturi, ci de acțiunea făptuitorului de determinare a persoanei vulnerabile să constituie drepturile reale ori de creanță (*exploatarea*).

Diferența față de infracțiunea prevăzută la art. 247 C.pen. este că, în timp ce aceasta este o infracțiune contra patrimoniului, protejând persoana vulnerabilă care își vede patrimoniul diminuat ca urmare a comiterii infracțiunii de către autor, camăta nu protejează, prin ea însăși, persoana care ia împrumutul¹⁶, infracțiunea nefiind una contra patrimoniului persoanei împrumutate, ci una de pericol, care afectează siguranța publică (de altfel, în Codul penal din 1969, specula făcea parte din infracțiunile la regimul stabilit pentru anumite activități economice¹⁷). Împrumutatul cunoaște, de regulă, activitatea de cămătărie, fiind, el însuși, la limita comiterii unei infracțiuni (eventual a complicității la infracțiunea de camătă)¹⁸. Această diferență nu este însă de natură a schimba asemănările dintre cele două infracțiuni, în niciunul dintre cazuri deținerea/acordarea de bani nefiind periculoase în sine ori apte să provoace alte fapte prevăzute de legea penală.

IV. CONFISCAREA SPECIALĂ ÎN CAZUL INFRACTIUNII DE CAMĂTĂ

Cu titlu preliminar, menționăm că, de fapt, problema confiscării speciale de la autor se ridică în raport de dispozițiile art. 112 alin. (1) lit. b) și alin. (5) C.pen. Avem în vedere că, în cazul împrumutului de bani (împrumut de consumație potrivit Codului civil), prin încheierea valabilă a contractului, împrumutatul devine proprietarul bunului și suportă riscul pieririi acestuia, așa cum prevede art. 2160 C.civ. Restituirea sumei împrumutate semnifică, de fapt, plata unei sume de bani având aceeași valoare, banii fiind bunuri fungibile și consumptibile prin natura lor. Prin urmare, nu poate fi niciodată vorba de confiscarea sumei de bani remise și restituite, pentru că ea nu este chiar bunul folosit la comiterea faptei prevăzute de legea penală (indiferent de abordarea pe care o avem în legătură cu această sintagmă)¹⁹.

Din cele de mai sus, rezultă că, în concret, fără darea unei sume de bani cu dobândă, infracțiunea de camătă nu se poate săvârși. În aceste condiții, suma de bani dată este una indispensabilă pentru săvârșirea infracțiunii, neexistând modalități alternative de comitere.

În acest sens, în Minuta întâlnirii procurorilor șefi de secție din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcției Naționale Anticorupție, Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și al parchetelor de pe lângă curțile de apel, ce a avut loc la București

¹⁵ De altfel, doctrina nu exclude nici reținerea celor două infracțiuni în concurs formal. A se vedea, în acest sens, I. Kuglay, în G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.M. Vasile, G. Zlati, op. cit., p. 908; S. Bogdan, D.A. Șerban, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 203; M. Udrioiu, *Sinteze de Drept penal. Partea specială*, ed. 4, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2023, p. 658.

¹⁶ În doctrină s-a arătat și că „deși legiuitorul nu incriminează ca infracțiune primirea de bani cu dobândă în alte condiții decât prin instituțiile de credit, nici nu protejează pe latură civilă beneficiarul creditului, atât suma de bani dată cu împrumut, cât și dobânda primită fiind supuse confiscării speciale, iar nu restituite, particularului debitor.” A se vedea J. Condoiu, *Punct de vedere privind încadrarea juridică în infracțiunea de cămătărie prevăzută de art. 3 alin. (1) din Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie, respectiv de art. 351 din Codul penal, în situația în care acțiunile de remitere efectivă a sumelor de bani au avut loc înainte de intrarea în vigoare a normei de incriminare, iar activitatea de percepere a dobânzilor, după intrarea în vigoare a acesteia*, în Revista Pro Lege nr. 1/2016. Așa cum rezultă din cele de mai sus, nu vedem de ce, într-o astfel de situație, beneficiarul creditului ar trebui să fie protejat pe latură civilă (cel puțin) cu privire la suma de bani dată cu titlu de împrumut și restituită, câtă vreme infracțiunea nu este una contra lui.

¹⁷ A se vedea, pentru aceste aspecte, V. Dongoroz și colab., *Explicațiile teoretice și practice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei, București, 1972, p. 483 și urm.

¹⁸ Desigur, problema nu se pune în cazul reținerii infracțiunii de șantaj într-un astfel de context.

¹⁹ În ipoteza în care suma de bani nu a fost încă restituită, se poate pune problema confiscării de la împrumutat, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. b) teza a doua (de regulă acesta știind că ia bani de la un cămătar) și alin. (5) C.pen. sau de la împrumutător, prin echivalent, în condițiile art. 112 alin. (3) C.pen., în care împrumutatul nu ar cunoaște activitatea de cămătărie. Vom analiza și aceste ipoteze în cele ce urmează.

la 3-4 aprilie 2023, s-au reținut următoarele: „(...) în cazul infracțiunii de camătă sumele de bani împrumutate fac parte din tipicitatea infracțiunii. Or, conform art. 112 alin. (1) lit. b) C.pen., sunt supuse confiscării speciale bunurile folosite, în orice mod, la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, fiind așadar bunuri exterioare conținutului juridic al acesteia, folosite pentru realizarea laturii sale obiective. În acest sens, prin decizia nr. XVIII din 2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secțiunile Unite, s-a stabilit că măsura de siguranță a confiscării speciale a mijlocului de transport se va dispune, în temeiul art. 17 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, raportat la art. 118 lit. b) teza I din Codul penal, numai în cazul în care se dovedește că acesta a servit efectiv la realizarea laturii obiective a uneia dintre modalitățile normative ale infracțiunilor prevăzute de art. 2-10 din Legea nr. 143/2000. Deși decizia are în vedere infracțiunile prevăzute în Legea nr. 143/2000 și doar ipoteza mijlocului de transport ca obiect al confiscării speciale în temeiul art. 112 alin. (1) lit. b) C.pen., rezolvarea de principiu se aplică și în ipoteza expusă de autorul întrebării, întrucât doar bunurile care nu fac parte din tipicitatea infracțiunii pot fi considerate bunuri care au servit efectiv la realizarea laturii obiective a infracțiunii, aceasta din urmă presupunând, ab initio, existența sumelor de bani împrumutate. În unanimitate a fost agreată opinia INM.”²⁰

Fără a fi convinși că situația este în realitate asemănătoare (dat fiind că transportul se poate realiza și fără un autovehicul), achiesăm la concluzia că, dacă folosirea bunului face parte din tipicitatea infracțiunii, confiscarea nu poate fi întemeiată pe dispozițiile art. 112 alin. (1) lit. b) C.pen., rămânând desigur posibilitatea confiscării în baza altor temeuri – de pildă, art. 112 alin. (1) lit. f) C.pen.

Rațiunea confiscării speciale este, așa cum prevede art. 109 alin. (1) C.pen., înlăturarea unei stări de pericol și preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală. Or **simpla deținere a unei sume de bani nu prezintă, prin ea însăși, o stare de pericol** și nu dă naștere posibilității săvârșirii de fapte prevăzute de legea penală, nici chiar când autorul are în antecedente comiterea unei infracțiuni de camătă. Mai simplu spus, oamenii nu sunt periculoși pentru că au bani (tot cu bani oamenii achiziționează alimente; chiar și cei care fac camătă), ci pentru că stabilesc dobânzi atunci când dau bani ca îndeletnicire, nefiind autorizați. Altfel, ar însemna ca acestor persoane să le fie confiscate, la momentul condamnării, și toate sumele de bani aflate în patrimoniul acestora, găsite după descoperirea infracțiunii de camătă, întrucât s-ar putea considera că și acestea sunt bunuri destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în sensul tezei a doua a art. 112 alin. (1) lit. b) C. pen.

Aceeași este, de altfel, și situația în cazul infracțiunii prevăzute de art. 247 C.pen. Ceea ce este periculos, așa cum am arătat, nu este acordarea de împrumuturi, nici constituirea de drepturi reale și de creanță; prin urmare, nu lăsarea banilor în patrimoniul autorului creează o stare de pericol (de altfel, infracțiunea este susceptibilă de a fi comisă, de regulă, de persoane autorizate în acest scop). Nici în acest caz nu se poate dispune confiscarea specială a echivalentului sumei de bani date cu titlu de împrumut, acordarea de bani fiind doar contextul în care se comite infracțiunea.

De altfel, faptul că nu operează confiscarea atunci când tipicitatea faptei include anumite categorii de bunuri (și numai pe acelea) este demonstrat de faptul că, acolo unde legiuitorul a dorit să fie confiscate bunuri în astfel de situații, a făcut-o în mod expres, prevăzând necesitatea confiscării – de pildă, în cazul infracțiunilor de corupție, la art. 289 și urm. C.pen. Dacă luăm exemplul dării de mită (art. 290 C.pen.), în ipoteza în care prin *bun folosit* s-ar fi înțeles și banii dați sau oferți, aceștia ar fi fost oricum confiscați; banii promiși nu erau supuși confiscării pentru că nu ar fi fost *folosiți* efectiv. Însă, tocmai pentru că textele art. 112 alin. (2) lit. b) și alin. (5) C.pen. nu erau aplicabile, legiuitorul a prevăzut necesitatea confiscării. În caz contrar, asemenea dispoziții ar fi redundante și ar contraveni art. 16 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă²¹, potrivit căruia „în procesul de legiferare este interzisă instituirea aceluiași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative”.

Ca argument suplimentar, menționăm următoarele: dacă admitem soluția contrară, în ipoteza în care se stabilește dobândă cu ocazia dării de bani în condițiile art. 351 C.pen., confiscarea ar trebui să opereze (prin

²⁰ În sens contrar, cu privire la confiscarea specială a autovehiculului în cazul infracțiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.pen., Întâlnirea reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel - Sibiu, 24 - 25 septembrie 2015.

²¹ Republicată în M.Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010.

echivalent) încă de la momentul dării banilor, deci independent de restituirea acestora, întrucât nu s-ar putea accepta că banii au fost folosiți la comiterea infracțiunii doar dacă împrumutul a fost și restituit. Or, aceasta ar însemna:

- fie că se confiscă echivalentul de la împrumutat, în condițiile art. 112 alin. (1) lit. b) teza a doua și alin. (5) C.pen. (dacă a cunoscut activitatea de cămătărie), ceea ce ridică probleme în cazul în care acesta a plătit între timp din dobânda stabilită, pentru că i-ar fi confiscată suma de bani primită cu titlu de împrumut și ar fi achitat și dobânda;

- fie de la împrumutător, în temeiul art. 112 alin. (3) C.pen. (dacă împrumutatul nu a cunoscut activitatea de cămătărie), ceea ce înseamnă că împrumutătorul va rămâne, cel puțin pentru o perioadă, de două ori fără suma de bani.

V. CONCLUZIE

Având în vedere cele explicate anterior, considerăm că, **în situația în care are loc darea de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către o persoană neautorizată, obiectul confiscării speciale îl poate face exclusiv suma de bani reprezentând dobânda obținută prin săvârșirea infracțiunii de camătă, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. e) C.pen.. Nu poate face obiectul confiscării speciale de la autor în baza art. 112 alin. (1) lit. b) și alin. (5) C.pen. suma de bani dată cu dobândă, ca îndeletnicire.**

BIBLIOGRAFIE / REFERENCES

Beleiu, Gh., *Drept civil român*, Ed. Șansa, București, 1992

Bodoroncea, G.; Cioclei, V.; Kuglay, I.; Lefterache, L.; Manea, T.; Nedelcu, I.; Vasile, F.M.; Zlati, G., *Codul penal. Comentariu pe articole*, ed. 3, Ed. C.H. Beck, București, 2020

Bogdan, S.; Șerban, D.A., *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 203

Boroi, G.; Anghelescu, C., *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2012

Condoiu, J., *Punct de vedere privind încadrarea juridică în infracțiunea de cămătărie prevăzută de art. 3 alin. (1) din Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie, respectiv de art. 351 din Codul penal, în situația în care acțiunile de remitere efectivă a sumelor de bani au avut loc înainte de intrarea în vigoare a normei de incriminare, iar activitatea de percepere a dobânzilor, după intrarea în vigoare a acesteia*, în *Revista Pro Lege* nr. 1/2016

Dongoroz, V. și colab., *Explicațiile teoretice și practice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. IV, Ed. Academiei, București, 1972

Nițu., D., *Modificările aduse în materia confiscării de prevederile Legii nr. 278/2006*, în *Caiete de Drept penal*, nr. 3/2006

Udroiu, M., *Sinteze de Drept penal. Partea specială*, ed. 4, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2023